

Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. Науково-практичний збірник. – Київ, 2003. - №1. – С.94-97.

Фахове видання

Сердюк Михайло Андрійович, кандидат економічних наук, доцент Київського університету туризму, економіки і права,

Розметова Олена Григорівна, аспірант Київського університету туризму, економіки і права

ІНВЕСТИВАННЯ В СПІЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ БЕЗ СТВОРЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

Згідно Закону України “Про інвестиційну діяльність” зі змінами і доповненнями до інвестицій відносяться всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності для одержання прибутку (доходу). В Законі відмічено, що до інвестиційних цінностей відносяться грошові кошти, цільові банківські вклади, паї, акції, рухоме та нерухоме майно, інтелектуальні цінності, технічна документація, навиками та виробничий досвід, не запатентоване “ноу-хау”, права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням.

Законодавчі акти існують, але іноземні інвестори з різних причин не поспішають вкладати капітал в економіку України. В газеті “Урядовий кур’єр” від 19 жовтня 2002 року відмічено, що за даними заступника голови Адміністрації Президента України Павла Гайдуцького інтерес закордонних бізнесменів до української галузей виробництва обмежується 10-15 відсотками їх інвестиційних можливостей. У результаті за сумою залучених іноземних інвестицій на душу населення українці значно відстають від інших європейців. Якщо в 2001 році обсяг приросту загальних інвестицій становив 21 відсоток і був найвищим за всю історію незалежної України, то іноземних - знизився на 10 відсотків.

Тому завданням державних органів влади і підприємців різних форм власності є максимальне використання можливостей, засобів та шляхів вкладень в розвиток економіки держави вітчизняних капіталів. Одним із таких шляхів може бути інвестування в спільну діяльність.

Основним правовим документом, який регулює взаємовідносини між суб’єктами інвестиційної діяльності без створення юридичної особи є договір (угода). При укладенні договору сторони ставлять перед собою мету реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики своїх колективів. Учасники договору про спільну діяльність без створення юридичної особи, за погодженням між собою, доручають керівництво їх спільною

діяльністю одному із учасників договору. На нього покладається і ведення загальних справ по договору, для чого йому видається доручення на ведення спільних справ, що підписується сторонами договору.

Договір про спільну діяльність без створення юридичної особи повинен бути поставлений на облік в органах податкової служби платником податків (резидентом), призначеним учасниками договору відповідальним за ведення справ, утримання і сплату податків до бюджету.

В договорі вказуються обов'язки сторін по спільній діяльності і, що особливо важливо, це є внесок сторін в спільну діяльність. На сучасному етапі економічного і соціального розвитку країни ці угоди дозволяють об'єднати кошти і майно двох або більше підприємницьких суб'єктів, що випускають будь яку продукцію (надають послуги), і задовольнити соціальні потреби їх колективів. Відомо, що є підприємства, особливо з державною формою власності, котрі мають у своєму розпорядженні обладнання, будівлі, споруди, права на користування землею та інші цінності, але у зв'язку з кризовою ситуацією в державі, а також з перебуванням в руйнівному стані економіки таких підприємств, що пов'язано з застарілою технологією, відсутністю обігових коштів, не може бути і мови про оновлення і розширення випуску продукції (надання послуг). Ці підприємства продовжують випускати застарілу продукцію, яка не знаходить збуту, і поступово їх діяльність занепадає. Заробітну плату такі підприємства виплачують не регулярно і навіть менше мінімальної, установленої законом України, що призводить до високого рівня плинності висококваліфікованих кадрів. Усі ці негативні фактори призводять до збитковості підприємства, його неплатоспроможності і як фінал – банкрутство.

В цей же час у державі є підприємства, підприємці яких мають грошові кошти, сукупність технічних, технологічних, комерційних знань і умінь, оформлених у вигляді технічної документації, необхідної для організації того чи іншого виробництва, але не мають можливості для їх впровадження через відсутність в основному будівель, споруд, устаткування. Таким чином є дві сторони (суб'єкти) підприємницької діяльності, котрі не можуть самостійно діяти в повному обсязі і потребують поєднання їх капіталів (цінностей) для досягнення кінцевих результатів – прибутку і соціального розвитку своїх колективів. З'являються два потенційних інвестора, які можуть і бажають вкладати свої капітали в загальну справу, що дасть змогу забезпечити нормальну життєдіяльність їм обом.

При оформленні договору необхідно конкретно, детально (на основі складання акту прийому-передачі сторонами коштів, майна, інтелектуальної власності на цілі спільної діяльності) указати що передає кожна із сторін, в які терміни і в якій сумі. Це необхідно, щоб була зацікавленість кожного із інвесторів своєчасно і в більшому обсязі внести кошти в

спільну діяльність. Від цього буде залежати прискорення використання капіталу, випуску продукції (надання послуг), її реалізації, отримання доходів і прибутку. Прибуток, що отримується при спільній діяльності, як правило розподіляється пропорційно сумі вкладеного капіталу (паям).

Таким чином об'єднання капіталів двох підприємств (підприємців), які кожний сам по собі не приносили користі ні підприємству, ні суспільству, на основі спільної діяльності принесуть вигоду, яка оцінюється прибутком і іншими показниками, характеризуватиме ефективність спільної діяльності. Прибуток в результаті спільної діяльності (Пр.с.) визначається як різниця між чистим доходом від спільної діяльності (Дс) і витратами на спільну діяльність (Вс):

$$\text{Пр.с.} = \text{Дс} - \text{Вс}$$

Рентабельність (Р) інвестиційних вкладень в спільну діяльність (Іс.д.) можна визначити наступним чином:

$$R = (\text{Пр.с.} / \text{Іс.д.}) \times 100$$

Важливим показником інвестиційних вкладень в спільну діяльність є їх термін окупності (Т), визначити який можна наступним чином:

$$T = \text{Іс.д.} / \text{Пр.с.}$$

Особливістю спільної діяльності являється її добровільність. Термін дії угоди визначається за згодою сторін, але обов'язковою умовою в будь яких обставинах є солідарна відповідальність за результати діяльності, а також повернення внесків учасникам спільної діяльності при припиненні спільної діяльності. А майно, створене ними та придбане в результаті їх спільної діяльності, є їх спільною власністю і після закінчення дії угоди розподіляється відповідно до вкладених паїв.

Важливою перевагою спільної діяльності є те, що вона дозволяє її учасникам виконувати нові види діяльності, що не передбачені їх статутними документами, а також освоювати нові ринки збуту і породжувати здорову конкуренцію, знижувати витрати виробництва і збільшувати прибутковість своїх підприємств.

При дослідженні цієї проблеми необхідно висвітлити вплив на її розвиток системи оподаткування. Відповідно до п.3.2.8 Закону України "Про податок на додану вартість" при здійсненні спільної діяльності передача товарів (робіт, послуг) на баланс платника податку, уповноваженого договором вести облік результатів спільної діяльності, вважається продажем таких товарів. Відповідно до нових правил ведення бухгалтерського обліку спільної діяльності, встановлених Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 12 "Фінансові інвестиції", затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 26.04.2000 р. №91 зі змінами і доповненнями, ведення окремого балансу щодо спільної діяльності не

передбачено. Отже, на нашу думку, оскільки факту передачі товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ) з балансу на баланс в учасника спільної діяльності немає, то можна стверджувати, що в цьому випадку немає і податкових зобов'язань щодо ПДВ.

Стосовно податкових наслідків при використанні в спільній діяльності об'єктів основних фондів резидента варто зазначити, що у принципі ситуація аналогічна ситуації з передачею ТМЦ. Для не нарахування податкових зобов'язань щодо ПДВ можна використати ще один аргумент, а саме: при здійсненні внеску основними фондами не відбувається перехід права власності, про що свідчить і той факт, що вони залишилися на балансі одного й того ж підприємства. Таку ж точку зору виклав у своєму листі від 28.11.2000 р. №06-10/677 Комітет Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності. Що стосується думки податкових органів, то вона діаметрально протилежна (див. Лист ДПАУ від 12.05.2000 р. №6517/7/16-1220-13).

На думку ДПА при передачі ТМЦ по договору про спільну діяльність виникають податкові зобов'язання по ПДВ у кожного з учасників на суму внеску.

При передачі до спільної діяльності права користування майном ПДВ буде нараховуватись на суму вартості такого права, що вказується у акті прийому-передачі для договору про спільну діяльність.

Щодо оподаткування податком на прибуток, то операції здійснення внесків у спільну діяльність відносяться до операцій з борговими вимогами і зобов'язаннями, які регулюються пунктом 7.9 ст.7 Закону України "Про податок на прибуток підприємств". Згідно з абзацом четвертим пп. 7.9.1 п. 7.9 ст. 7 цього Закону не включаються до складу валового доходу і не підлягають оподаткуванню кошти або майно, залучені платником податку у зв'язку з залученням платником податку майна на підставі договору лізингу (оренди), концесії, комісії, консигнації, довірчого управління, схову (відповідального зберігання), а також згідно з іншими цивільно-правовими договорами, що не передбачають передачі права власності на таке майно.

Аналогічна ситуація і з валовими витратами: згідно з абзацом четвертим пп. 7.9.2 п. 7.9 ст. 7 Закону "Про податок на прибуток підприємств" не включаються до валових витрат кошти або майно, надані платником податку у зв'язку з наданням платником податку майна на підставі договорів лізингу (оренди), концесії, комісії, консигнації, довірчого управління, схову (відповідального зберігання) або згідно з іншими цивільно-правовими договорами, що не передбачають передачі права власності на таке майно іншій особі.

Враховуючи, що договір про спільну діяльність не передбачає переходу права власності на вищезазначене майно, то в податковому обліку як платника податку – учасника спільної

діяльності, так і платника податку – спільної діяльності (договору), передача майна, що вноситься в спільну діяльність, не відображається в податковому обліку.

Але слід зазначити, що на сьогоднішній день існує думка ДПА, що при передачі права користування виникають валові доходи. Дану операцію податківці прирівнюють до продажу товару.

Здійснення внесків у вигляді грошових коштів є “найбезпечніший” з податкової точки зору спосіб формування внесків. Ця операція ніяких податкових наслідків для учасників спільної діяльності не спричиняє, тобто на суму грошових коштів в учасника, уповноваженого вести податковий облік спільної діяльності, не виникає валового доходу, а в учасника спільної діяльності, який здійснює внесок, не виникають валові витрати.

Аналізуючи податкову систему в спільній інвестиційній діяльності, а також дослідження, проведені ученими-економістами зарубіжних країн та вітчизняними, про вплив оподаткування на розвиток інвестиційної діяльності можна зробити висновок, що поживлення інвестиційної активності можна досягти на основі полегшення податкового тиску, а точніше – оптимального, стимулюючого, чіткого та спрощеного оподаткування.

-
1. Закон України “Про підприємства України” від 27 березня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України, 1991. - №24.
  2. Закон України “Про інвестиційну діяльність” від 18 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України, 1991. - №47.
  3. Закон України “Про податок на додану вартість” від 3 квітня 1997 р. // Урядовий кур’єр, 8 травня 1997 р.
  4. Закон України “Про податок на прибуток підприємств” від 22 травня 1997 р. №283/97-ВР.
  5. Наказ Державної Податкової адміністрації України “Про затвердження порядку ведення податкового обліку та складання податкової звітності результатів спільної діяльності на території України без створення юридичної особи” №234 від 11.07.1997р.

АНОТАЦІЯ

на статтю

“Інвестування в спільну діяльність без створення юридичної особи!

Автори: Сердюк М.А., кандидат економічних наук, доцент Київського університету туризму, економіки і права,

Розметова О.Г., аспірант Київського університету туризму, економіки і права

В даній статті порушені актуальні проблеми підвищення ефективності підприємницької діяльності на етапі трансформації і розвитку ринкових відносин в Україні. Висвітлені можливості розширення інвестування вітчизняного капіталу в підприємницьку діяльність різних форм власності шляхом об'єднання капіталів, які до цього залишались недостатньо задіяними в підприємницькій діяльності. Звертається увага на неефективність системи оподаткування, яка застосовується до учасників спільної діяльності, що призводить до гальмування процесу розвитку підприємства. Висвітлені певні шляхи вдосконалення системи оподаткування для поживлення процесу інвестування в економіку України.